

Hárs József:

SOPRONI ÜVEGES FELJEGYZÉSEI A 19. SZÁZADBÓL

Johann Karl (Carl) Schuster Kőszegen született 1801. augusztus 8-án, ám szülei Sopronban esküdtek egymásnak örök hűséget. Annál is inkább, mert az anya soproni volt.¹ Az ilyen kapcsolat a két szabad királyi város között nem számított ritkaságnak. Még a Schuster családban sem. Két nemzedékre visszamenőleg. Eredendő foglalkozásuk azonban tímár. Schuster András, az apa, az első, aki az üveges mesterséget választotta, viszont visszatért Kőszegre. Ott úgy látszik megtalálta számítását, mert üzletet nyitott, valószínűleg felvirágoztatta, s örökül hagyta másik fiára, Sámuelre. Érdekes, hogy a fiút ennek ellenére a soproni céh előtt szabadították fel, majd fogadták mesterré,² éppúgy, mint a következő nemzedék képviselőjét, az ő fiát, Frigyeset.³

Johann Karl 1818. május 21-én, a díszbe öltözött soproni üvegesek gyűlésén, ünnepélyesen, a nyitott céhláda előtt, 17 évesen, mint a többi, lett inasból céhlegénnyé.⁴ Hasonló külsőségek közepette, 1827. február 5-én, Kőszegről hozott bizonyítvánnyal, több, mint három évet és jó erkölceit igazoló vándorkönyvvel kérte, hogy fogadják be maguk közé mesternek. Szakértelmét mesterremekkel bizonyította. Ez, a leírás szerint, egy 18 hüvelyk⁵ magas és széles ablak volt, hat sarkos üvegtáblával és egy 9 hüvelykes, dróttal felerősített laternával.⁶ A gyűlés jónak találta, Johann Karl pedig lefizette az illetéket.

Miért nem ment vissza apjához? Mert itt, Sopronban lakott egy atyjafia, a törődött üveges mester, Samuel Lieberth⁷, aki szívesen vette be segítőnek, üzlettársnak, akárminek, csak ne kelljen tovább vállalnia a rá kiosztott városi munkákat. Ráadásul segédje is eltűnt, mint a kámfor. (Felesége vagy beteges volt, vagy nem tartozott a szakmához, hiszen ellenkező esetben özvegyi jogon később, férje halála után, gyakorolhatta volna az ipart.)⁸

A műhely, az üzlet és a lakás a Grabenrunde 33. számú kis telken volt, a belső körön, a várfalhoz tapasztva, a feltöltött vizesárok mellett⁹. Ide költözött Johann Karl, sőt nem is

¹ Kőszegi vegyes anyakönyv III. köt. Itt anyja neve Theresia Khünbergerin, keresztszülők: Michael Ropfer bürg. Fleischhacker. u. Gastgeber és Frau Katherina Kaipelin witwe (szül. Fejér).

² Sámuel SL XXVI. 2785. s.,

³ Frigyes SL. Soproni céhek iratai 3–25.

⁴ SL XXVI. 1649.

⁵ 1 bécsi hüvelyk (Zoll)= 2,63405 cm.

⁶ Ilyen üvegbúrával vett részt a repceolajjal működő közvilágításhoz Glasglocken néven meghirdetett pályázaton, 1828-ban és 1831-ben, Sopronii ex Senatu am 9ten febr. 1827.

⁷ 75 évesen „vénségi elerőtlenedésben” halt meg 1835. ápr. 14-én. (Ev. akv.)

⁸ Felesége, Katalin, idegbénulásban hunyt el 1841. március 29-én, ugyancsak 75 évesen (ev. akv.).

⁹ Ifj. Sarkady Sándor: A soproni nemzetőrség 1848-ban. Sopron, 1998. A Névmutatóban: Schuster Károly a Sopron szab. kir. város nemzetőrsége a hivatalos összeírás tükrében c. fejezetben, a 80. o.-n, a város első kerületében a 46. sorszám alatt, az „*eddigi tisztsége*” rovat kitöltetlenül hagyásával neve: Schuster Károly, lakása: Várkerület 59., 47 éves, üveges. (Lásd †Thirring Gusztáv: Adatok a száz év előtti Sopronról és 1848. évi

sokára asszonyt hozott a házhoz. 1830. október 10-én kötött házasságot Kummert Terézzel, egy soproni tükészítő mester lányával.¹⁰ Az ismeretség lehet, hogy még Kőszegről keltezhető. Ugyanis éltek ott is Kummertek. Nyilván nem volt ellenükre, hogy az ifjú párt a Kőszegről származó és nagybátyja révén ide választott lelkész, a neves történész, Gamauf Teofil¹¹ adta össze. Életre szóló kapcsolat egyházzal, várossal és történelemmel. Legalábbis ami Johann Karlt illeti.

Johann Karl nevével leginkább akkor találkozunk a hivatalos iratok között, amikor – céltársaival egyetemben –, igyekszik részt vállalni a létesülő közvilágítás laternáinak beszerzésében.¹² Másik terület az adományozás, az ingyenmunka a líceum, vagy a templom javára.¹³ Nem találjuk viszont a nevét az aranyozókkal szemben viselt háborúban, amikor el akarják vitatni az üvegesektől azt, hogy tükreik kereteihez mosott aranyat használhatnak. Hiszen ez csak tömegáru, s másként el sem lehetne adni.¹⁴

Ellenben ő is harcolt a fusizók ellen.¹⁵ Máskor pedig csak nehezen és nagy késéssel tudta jogos járandóságát megszerezni.¹⁶ Viszont az tény, hogy 1859-re olyan bevételekre tett szert (Lieberth 1835-ben bekövetkezett halála után már csak fiával), hogy a város legjobb építészével kétemeletes ház tervezésére és kivitelezésére köthetett szerződést. Ezt az eredményt nyilván hozzáértésével és becsületességével érte el,¹⁷ hiszen ellenkező esetben vetélytársai bizonyára gondoskodtak volna arról, hogy neve bekerüljön a Magisztrátus büntetőügyei közé. Buzgó hite és az uralkodó iránti hűsége is bizonyoság erre.

népességéről... Sajtó alá rendezte és kiegészítette Thirring Lajos. Sopron, 1957., a 44. oldalon közölt kimutatást a házszámokról. Nagyrészt felcserélődött a két oldal. Lieberthre és Schusterre érvényes variáció az, hogy a teleknek Thirring Gusztáv: Sopron házai és háztulajdonosai 1734-től 1939-ig. Sopron, 1941 szerint 1810-től 1850-ig három száma volt: 58., 59., 60. és Lieberth nevén az 59. Az ő helyébe lépett Schuster 1840-től. A három szám helyett Schuster házépítésekor 176., majd 1869-től 78.)

¹⁰ Az ev. anyakönyv 39. sorszáma alá bejegyzettek szerint Johann Karl Schuster anyja, Rosina Kielberger, már nem élt, de apja tanúként eljött. A másik tanú Christoph Kummert, a lány apja, itteni polgár és tükészítő mester.

¹¹ Gamauf Sámuel *Kőszeg 1730 k., 1771-től Sopronban, †1796., Gamauf Teofil *1772. jan. 13. Kőszeg, 1786–92. a soproni líceumban tanult, 1803–1841. Sopronban lelkész.

¹² Terjedelmi okokból nem foglalkozom a soproni üvegesek történetével, sőt azzal a rejtéllyel sem, hogy az egyetlen üveghuta, amiről eddig tudomást szereztem, csak a 19. század első éveiben működött a városban, holott közlemények szólnak arról, hogy üvegfűvást kívánó árucikkkel foglalkoztak üvegeink. Lásd (Hárs József): JOHANN KARL SCHUSTER ÜVEGESRŐL ÉS FELJEGYZÉSEIRŐL A 19. SZÁZAD SOPRONÁBÓL. c. pályamunkát a Szülőföldünk 2009 évi pályázatára.

¹³ Schuster-kézirat 225–229. múzeumi és számozatlan o.

¹⁴ Waschgold=mosott arany. Sopron, 1858. aug. 27. X. 1594. G. a. és SL 1594. G. Stadthalterei Abteilung.

¹⁵ SL X. 1133. S. 1847-ben.

¹⁶ SL XXV. 12386.

¹⁷ Lásd Horváth Zoltán: Sopron XIX. századi vagyonos polgárainak betelepülése. A Dunántúl településtörténete VI. (Sokszorosítvány.) Schuster Károly, a Zwittauból betelepülő Bergman Károly Keresztéllyel együtt a legtöbb adót fizetők között. Lásd az 1858. évi listát (414. o.).

Nevesincs első gyermekük halva született, az 1833. június 21-én Karl Theodorként anyakönyvezett másodiknak talán ezért is sokat kedvezhettek. Mesterré avatták, vándorévek és mesterremek nélkül. Csak három papírja volt: a konfirmálásról, a himlő elleni oltásról és a rajziskolától. Vallásos nevelés terén tehát kifogás nem merülhetett föl, hiszen tanúsíthatta konfirmálásának tényét. Különös jelentősége volt annak, hogy rendelkezett oltási bizonyítvánnyal.¹⁸ A harmadik pedig a városi rajziskola látogatásának igazolása. (Ez utóbbinak értékét jelzi, hogy kamarai jelentésben dicsérték versenyen nyert csillárjaiért, amelyeket ő tervezett.)¹⁹

A továbbiakban a féltő apa megváltotta a katonaságtól,²⁰ és társadalmilag is megtett mindent, hogy elismerjék. Így került be apja mellé a városi képviselő-testületbe, s az egyház kiválasztottjai közé, ha nem is presbiternek,²¹ mint ahogyan azt, legalábbis apjára vonatkozólag, a feljegyzések eladásakor, a Magyar Nemzeti Múzeumban közölte.²²

Végül beülhetett a készbe. Utólagos aláírásával igazolta tulajdonjogát a Várkerület 176. sz. kétemeletes ház első emeleti lakására, s megkapta a nyolcévi házadó-mentességet.²³

Az építkezésről a hatóságok, de különösen az adóhivatal számára irat („Tanúbizonyág”) készült: *„A valóságnak megfelelően megerősíthetjük, hogy a helybeli üveges mester Schuster Károly részére az ő régi, rozzant állapota miatt egészen lebontott [gänzlich abgetragene] ház és a hozzá csatlakozó két üzlet helyére a Várkerületen, a 176. szám alatt az aláíró építőmester vezetésével 1859. április 4-én építeni kezdett két emelet magas lakóépületből a pince és a földszint már 1859. december 10-én használatba vétetett, – 1860. március 31. óta befejezett állapotban található, ugyanúgy felfelé az első és második emelet, a padlás a rekeszekkel együtt elkészült. Ennek bizonyágai a sajátkezű aláírások. Sopron, 1860. április 19-én.”*²⁴

¹⁸ Csatkai Endre: Sopronban oltottak először Magyarországon himlő ellen. SSz. 23 (1969), 340–342. o. Az 1828-ban meghalt Hell Nepomuk János 1801-től oltott gyerekeket először, majd egyre szervezettebben és nagyobb létszámban.

¹⁹ A soproni kereskedelmi és iparkamara 1879. évi jelentése, 134. o.

²⁰ Az okmányt, 500 forint lefizetése ellenében, Bécsben állították ki a 45. gyalogezred illetékesei. Az okirat neve: Enthebungs Urkunde.

²¹ A helybeli ev. konvent tagjainak listája. Nyomtatvány 1860-ból. 296. múzeumi oldal.

²² Pukánszky Béla: Die Aufzeichnungen des Ödenburger Bürgers Karl Schuster. Deutsch-Ungarische Heimatblätter IV. évf. (1932) 345–347. o.

²³ SL XXIV. 5037. m. A Magisztrátusnak címezve 1859. március 22-én. Aláírás csupán Karl Schuster Glasermeister.

²⁴ Az eredeti szövege: *„Vermög welchem zur Steuer der Wahrheit bestätigt wird daß das für Herr Carl Schuster hies. B. Glaser-Mr an die Stelle seines alten, wegen Schadhaftheit gänzlich abgetragenen Hauses, und der daran stossenden 2. Gewölbe auf der Gr. Runde sub N° 176. unter der Leitung des gefertigten Baumeisters den 4ten April 859. zu erbauen begonnene zwey Stock hohe Wohngebäude, wovon das Keller- und ebenerdige Geschoß bereits den 10ten Dec. 859. in Benützung genommen wurde, – seit 31ten März 860. in*

Az első emelet utcai részét a Schuster-lakás foglalta el.²⁵ Elöl a folyosóról nyíló négy, egymáshoz kapcsolódó, kb. egyforma nagy helyiség alkotja az egyik lakrészt (a folyosóról az előszobának jelzett 17. sz., majd a 18. sz. és az utca felé két-két ablakkal a 19., 20. sz. szoba).

Ezekről elkülönítve, egymás mögött két keskenyebb kabinet húzódik a konyha felé (a 22. sz. helyiség néz az utcára – a balról ötödik ablakkal – míg a 21. sz. csak ablaktalan átjáró helyiség a folyosóra, illetve a túlvan lévő nyúlványba).

Tulajdonképpen két lakás, ha a hátra folytatódó háromrészes nyúlványt közösnek vesszük. A szobák és a nyúlvány között folyosó a lépcsőtől a végében lévő végéig, az udvarra néző korláttal. A nyúlvány: hátrafelé egymásba kapcsolódó három helyiség: a konyha, egy kabinetnek meghatározott szoba és a kamra, szellőzővel a várfalra. Kabinet? Kézenfekvő a megfejtés: ez bizony cselédszoba. Az öregnek nem kellett együtt étkeznie a többiekkel.

A fiatalok – két kihirdetés után – 1860. május 15-én tartották esküvőjüket, s máris költözhetek a még festékszagú lakásba. A következő évek során öt gyermekük született, mind fiú. És mind ott, abban a lakrészben.²⁶

Feltételezhető, hogy nagyapjuk (hiszen róla van szó elsősorban) Johann Karl a nagy tekintélyű Gamauf Teofil hatására kezdett el foglalkozni a krónikairás gondolatával. Mivel mestere 1841-ben meghalt, egyedül maradt a feladattal. Addig annyira jutott az anyaggyűjtéssel, hogy feltételezhetően megkapta elolvasásra a Faut krónikát. Ez ugyanis megvolt Gamaufnál.²⁷ Johann Karl, ha már kézbe vehette, mindjárt ki is írta belőle azt, ami jobban érdekelte. Nem szó szerint. Ezt először Juhászné Hajdu Helga állapította meg.²⁸ Ezután már könnyen hozzájutott az egyház levéltárának anyagához, s onnan másolt sok mindent, például a templom építésével kapcsolatos beszédeket. Nem valami érdekesen.

vollendeten Zustande sich befinde, so hinauf das 1te und 2. Stockwerk, sammt Boden-Abtheilungen desselben hergestellt sind. [...] SL XXIV. 5037. S. o.

²⁵ A nagyobb lakrész szobáinak területe: 17. sz. 18,69 m² előszoba, 18. sz. 21,84 m² szoba, 19. sz. 23,52 m² szoba, 20. sz. 20,13 m² szoba; a kisebb lakrész területe: 21. sz. 11,24 m² kabinet, 22. sz. 12,11 m² kabinetnek jelölve; a közös rész: 23. sz. 11,52 m² konyha, 24. sz. 17,26 m² kabinetnek jelölve, 25. sz. 11,07 m² kamra. A teljes lakásméret: 147,38 m², nem számítva a pince és földszint ide tartozó helyiségeit. (Az eredeti méretek bécsi ölben.) Belmagasság az I. emeleten: 2 öl = 2 x 1,896... m = 3,80 m. A földszinten ugyanez, a II. emeleten valamivel kisebb.

²⁶ Első feleségének halála évében (1880) Károly 19, Sándor Ottó 18, Imre Lajos 16, Gyula 14, Ödön Gusztáv 11 éves volt. Itt jegyzem meg, hogy Imre Lajos 1891. máj. 14-én halt meg, tehát 1898-ban nem lehetett társtulajdonosa a Kolostor u. 5. sz. háznak. Lásd Dávid Ferenc–Goda Károly–Thirring Gusztáv: Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai 1488–1939. Sopron, 2008., 235. és 444. o., a 81. házsorszámom.

²⁷ Die Chronik des Marx Faut und Melchior Klein. Faut Márk és Klein Menyhért krónikája 1526–1616. Sopron–Eisenstadt 1995, 30–32. o. Kovács József László megállapítása.

²⁸ Juhászné Hajdu Helga: Soproni vonatkozású német kéziratok az Országos Széchényi Könyvtárban. I. SSz. 11 (1957), 195–196. o., a jelzet: Fol. Germ. 1124. 419. f. (ff. 399–419. üres).

Pukánszky Béla²⁹ észrevette, hogy mennyire színtelen a stílusa, amikor az ő életét megelőző korokról ír.

Megállapíthatjuk, hogy feljegyzéseinek igazi értéke abban van, ami a saját koráról szól. Illetve az eredetmondákban azért, mert azokat akkor, frissiben megjelent könyvekből vette, s már gondolkodó, meglelt emberként javította nagy dohogva. Egyéni stílusára először talán akkor érzett rá, amikor a teljes napfogyatkozás megrendítő eseményét fogalmazta meg, a tünemény után nem sokkal, 1842-ben. Még inkább igaz ez az 1848-as események leírására. Nem csak a bécsi forradalomra gondolok, amelynek részben szemtanúja volt, hanem Kossuth Lajos feltűnésére is. Itt akkor is saját gondolatait veti papírra, ha nyilván újságokból vette az események leírását.

Schusternek a régi házban, 1842-ben még aligha volt ideje a ráérős nézelődésre. De azt a csodát, amelyben annak az évnek júliusában, 8-án az egész városnak része volt, ő sem hagyta ki. Sőt. A szövegből megítélhetően, a lehető leghamarabb, megörökítés céljából papírra vetette. Még címet is adott neki.³⁰ [...] 1842. július 8-án. *A látható napfogyatkozás. Minden szem ég felé állt be, s mindenki fekete üveggel szerelte föl magát, és így joggal nézhetett a Napba. Pontosan megfigyelhető volt, amint a kerekesség apránként kisebbedett, a fekete folt mindig nagyobb lett. A tárgyak sárgás fényt kaptak, a távoli horizont homályossá és ködössé vált, az árnyékok meghosszabbodtak és hegyesszögű formát vettek föl. Fecskék repdestek nyugtalanul és csivitelve a fészük körül. Ez a sötétség nálunk reggel hatkor állt be, 7-kor vált teljessé, méghozzá besötétítette a környéket abban a pillanatban úgy, hogy az ember kénytelen volt minden boltozatos helyiségben világosságot gyűjtani. Mivel ez éppen egy pénteki napon történt, lévén, hogy egyik hetivásárunkra esett, azért ez a színjáték komikusan látványosnak látszott. A nappal pillanatok alatt éjszakává változott és minden forgalomnak abban a percben meg kellett állnia a városban csakúgy, mint a városon kívül, a marhavásártéren. Számos ökör és ló vadult meg, s alig lehetett azokat megzabolázni. A galambok riadtan csapongtak körbe-körbe, mintha kergették volna azokat. Valamennyi veréb a fákra, a szállására repült. Közben a hűvösség egyre fokozódott. Borzongás futott végig a testen. A Nap már kifliformájúvá vált, és a levegő szürke lett, de azért egyes távoli tárgyak a hegyeken felismerhetőek voltak, ami az egész természetben nagyon közelített a varázslatoshoz. Am egyre keskenyebb lett a naptányér és most aztán végképp kiterjedt az egész környékre a sötétség. Fényszegény, világossárga szín borította be a Holdat, s vetett*

²⁹ Pukánszky Béla i. m.

³⁰ [A 200. múzeumi o. és folyt köv. o.]

félelmetes reflexet a báméskodók arcára. Mély sötétség volt, a felhők feketés-szürkék és a hegyeken tűzvörös rétegek, mint tűzfészek fölé ívelő füst. (Az oldal vége.) A látvány tele fennköltséggel, a szemléltőt mégis megfélemlítette és a hűvösség különösen érzékelhetővé vált. Hideg volt a jelen ennek a reggelnek a perceiben, amikor csak egy keskeny aranycsík, a Nap volt látható. Jó nekünk, hogy a sötétség csak rövid ideig tartott. Az öröm kiáltásával és a szemekben könnyel üdvözölhettük, mint ezúttal, az első fénysugarat, amely eltünteti a sötétséget és hideget és fénylőn, s tisztán hull a földre. Most jóleső érzést keltett, hogy a föld a legkülönbözőbb árnyalatokat, a szürkére festett felhők pedig megint barátságos kék színt öltöttek föl. Nem maradt semmi a fekete éjből, amely nem emberbarát, de egy kellemes virradat sem, amely nyugalmat, vagy új életet hirdet. Talán egy barlang borzongató félhomálya, vagy egy nyomasztó pincéé, vagy a barátságtalan sötétség, a zivatar morajlása fogadható el kevésbé, mint a hangtalanság és hamuszín ég és föld ez alatt a három perc alatt. A teljes sötétség alatt szabad szemmel is látható volt egy csillag, amelynek fénye a Nap első sugarára ismét elhalványult. Olyan élmény volt ez, amelyet talán két emberöltő sem fog újra átélni.³¹

Volna mit idézni a következő évekből is, de térjünk rá a forradalom és szabadságharc idejére. Láthatólag nem azon nyomban vetette papírra a következő sorokat, de éppen ezért jobban kifejezi azokat a gondolatait, amelyek akkor foglalkoztatták:

„Március hó. Nevezetes korszakot éltünk át. Új kor, hogy jó-e vagy rossz és szomorú, világít velünk szembe. Olyan dolgok történnek, amelyek a józan ész fogalmát túlhaladják. Egy Meteor bukkant föl Magyarország egén is, amely, mint mondják, Magyarország fejlődését egypár évszázaddal előretolta. Hogy ez és az utána következő igaz-e, idővel majd elválnak. És ez a figyelemre méltó Meteor, Pest megye küldötte, Kossuth úr. Férfiú átfogó értelemmel és beszédképességgel. Világismeret, statisztika, egy szóval az államtudomány minden szakával rendelkezik. Fellépése az országgyűlésünkben olyan hatást váltott ki, amelybe beleszédül az egészséges értelem. Fogalmunk sincs, mennyire kézben tartja az összes rendet és a főnemességet, előterjesztései, szava mindenkinek számít. Senki sem tud ellenállni neki, mert magával ragadó svádája úrrá lesz minden véleményen. Ezért most néhány nap alatt több döntés született, mint különben évek során? Sajnos azonban semmi jó. Javaslati a sajtószabadságról, a nemesség megadóztatásáról, a robot és a tized megszüntetéséről, kevés

³¹ Szauer Ágoston: Egy múlt századi teljes napfogyatkozás. (A Meteor 1990/5. számában megjelent cikk internetes változata.) Magyarország északnyugati részéből kora reggel volt teljes a napfogyatkozás. Petőfi mint pápai kollégiumi diák nézte Jókaiával és Orlay Petrich Somával. Utóbbi leírása szerint a költő – figyelmeztetés ellenére – szabad szemmel nézte a fogyatkozást, amiért majdnem bele is vakult. Ha igaz, különösen a bal szeme sínylette meg a konokságot.

ellentmondásra találtak, mert tudta, hogyan irányítson mindent a tervei szerint. Polgárság és nemesség egyenlő a törvény előtt. Európa csodálkozva nézi ezeket a reformokat, s minden állam hasonló alkotmányokat vezetne be. Egy ország, egy országocská sem akar lemaradni és mindenfelé forradalmak törnek ki, hogy erőszakkal nyerjék el azt, amit szépszerével is biztosíthatnának maguknak. Úgy tetszik az emberiség egy pillanat alatt nagykorúvá vált és saját módszer szerint akar reformálni. Minden uralkodótól az egyeduralmat erőszakkal elvenni, s a despota minisztérium zsarnokságát megszüntetni. Boldogság és Jóság, ha az emberiség ezeket a jótéteményeket el tudná viselni. Mert a túl nagy szabadság a népet könnyen elbizakodottságra, át nem gondolt cselekvésekre, sőt undorító dolgokra csábíthatja. Mert milyen kevés ember bírja el az őt megillető szabadságot, mert természetellenes fogalmakat gyárt belőle és erkölcsöt, törvényeket lábbal tipor. Magyarország most mint elsőrendű fényes csillag lép ki a fél világ elé. Amit mások más országokban karddal és vérrel csak fele annyira tudtak elérni, azt Magyarország nemessége nagylelkűen, hazaszeretetből és patriotizmusból³² áldozta, felszólítás nélkül”[...]

Megrendítően őszinte leírás következik, még akkor is az, ha következtetéseiben nem is mindig értünk egyet vele:

„Borzalmas nap volt 1848. október 6. Amit én abból megtapasztaltam és magam láttam, azt akarom valóságként átadni Bécsből, a fővárosból. Már napokkal előbb voltak jelei a nyugtalanságnak és mozgalomnak. Egy német gránátos ezrednek kellett elvonulnia Magyarországra, hogy segítségére legyen Jellachich bánnak. Ez feltűnt a népnek. Miért éppen ezt a katonaságot akarják eltávolítani, amelyik évek óta közöttük élt, Bécsben, a fővárosban. Egyedül a gránátosok engedelmessé váltak és október 6-án reggel kivonultak kaszárnyájukból a vasútra. Akkor szembehelyezkedett a nép, annál is inkább, mert látnia kellett, hogy jelentős lovasság és több század a lengyel földről verbuvált Nassau-ezredből³³ készen áll arra, hogy a gránátosok elvonulását erőszakkal is segítse. A nép nekikeseredett, és feltépte a vasúti síneket. Akkor most a gránátosoknak a nagy híd³⁴ kellett volna átmenni, de a népből gyorsabbak voltak, s letéptek két hídlábat. De sajnos eredménytelenül. Mert [a katonák] egy része már közel járt a túlparthoz, míg a másik rész, amelyik oldalvást állt, el volt

³² Vaterlandliebe és Patriotizmus tkp. ugyanazt jelenti. Sajnos ma is sokan követik azt a rossz szokást, hogy az anyanyelvi kifejezés mellé odateszik magyarázólag a latint. Pl. erkölcs és morál.

³³ Nassau német város Rheinland-Pfalz tartományban. Hercegség volt. A holland királyi család innen származott. Az ezred annakidején német oldalon részt vett a waterloo-i csatában, I. Ferenc császár újjászervezte Nr. 24. gyalogezredként. (Internet.)

³⁴ A Tábor-híd. Latourról és a bécsi okt. 6-ról ír Hermann Róbert: Latour nyakán kötél... Magyar pénzből? Élet és Tudomány. 2008. október.

vágva bajtársaitól. A lovasság hozzálátott, hogy jogainak érvényt szerezhessen, ám szembeszállt a nép és a bécsi nemzeti gárda.

Egy szakasz utász 3 ágyúval felkészült arra, hogy miközben elkezdik helyreállítani a hidat, megtámadják a népet és a gárdát. A veszedelem nőttön nőtt, és lám, már megint a bécsi diákok voltak azok, akik a helyszínre érkeztek. Csakhogy a nassauiak tüzelni kezdtek.

Most aztán rajta! Elkezdődött! – diákok, gárdisták és gránátosok bátorságot tanúsítottak, ahogy hősöknek dukál. A Tabor-vonal előtt, hol a csetepaté végbement, sokan szenvedtek a golyózáporban, hogy életüket megmentse, ahogyan látható volt, amint a sebesülteket kórházba³⁵ vitték. Erre a nép visszahúzódott a Práter³⁶ felé, mialatt egy szakasz dragonyos sietett a városból a Tabor-vonalhoz. Amikor elértek a Karmeliták teréig³⁷, és át akarták vágni magukat, az ott elhelyezkedett Nemzeti Gárda sortüze fogadta őket. Ott sok dragonyos, közöttük tisztek buktak le a lovukról.

Az órák déltől háromig nyugodtan teltek. Az utászok és a nassauiak visszavonultak. A német gránátosok a Stadtgutgasse³⁸ mentén vonultak, a Praterből jött diákok és gárdisták és a nép hatalmas tömege kíséretében. Amikor odaértek, ahol a Stadtgutgasse a Taborstrasseba torkollik, váratlanul utászok és nassauiak törtek elő, akik egy ágyút hoztak magukkal. Hagyták tovább menni a gránátosokat és a Gárdát, s küldtek utánuk kartácstüzet és sortüzet, amely halottakkal és sebesültekkal fedte be az úttesteket. Most elhallgattak a lövések és a nép szétszéledt. Akadémikusok és gárdisták gyülekeztek a városban a helyükön, nagy csapatokban, ahogy a Wiedner National Garde felállt a Stephansplatzon. Egyesek meg akarták mászni a Stephans-turmot, hogy viharjelzést adjanak le, de az ott elhelyezkedett városi gárdisták ebben megakadályozták őket. – A csoportok harca felerősödött és tüzelt gárda a gárdára, testvér a testvérré. – A polgárháború kezdete. A Wiedner National Garde vissza kellett, hogy vonuljon. Miután megint összegyűltek és erősítést vontak magukhoz, meg akarták őrizni a régi helyüket. Mégis a Stock im Eisen téren³⁹ az utászok, akikhez csatlakoztak a városi gárdisták, ágyútűzzel fogadták őket. Gyilkos harc fejlődött ki, aminek következtében a katonaság fokról fokra elhagyta a várost, csak egy része húzódott vissza a cs. kir. Fegyvertárba. Ütött a szörnyű óra Bécs számára – az idegen pénzzel megvesztegetett és a végtelenségig fanatizált csőcselék meggyilkolta a hadügyminisztert, Latourt, a leggyalázatosabb módon.⁴⁰

³⁵ Ez vlsz. a Duna-csatornától északra, a Tábor Strassen lévő Irgalmasrendiek kórháza lehetett.

³⁶ A Prater a Tabor Strassetól keletre, a Duna-csatornától északra van.

³⁷ A Karmeliták tere a Taborstrasse mellett, attól nyugatra van.

³⁸ A Stadtgutgasse a Karmeliták terétől ÉK-re kb 800 m-re van.

³⁹ A Stock im Eisen tér a Szent István-dómtól 100 m-re délre van. Ez már igazán a Belváros.

⁴⁰ Megkínozta és felakasztotta. Theodor Baillet de Latour (1780. jún. 15–1848. okt. 6.) katonacsaládból származott, maga is harcoló, magas rangot és kitüntetésekkel ért tiszt volt, az 1848. március 15-i osztrák

Este a Fegyvertárat⁴¹ három oldalról ostromolták meg, a Wipplingi út felől, a főbejáratnál a Zeughaus utcáról, szemben az Arsenallal, és az Elendsbastei felől. Fél kilencre járt, ágyúlövések, és fegyverek tüze hozta Bécs lakosságát rettegő lelkiállapotba, amihez még hozzájárult a szakadatlan viharjelzés. Éjjel felé alábbhagyott a lövöldözés, ami azonban hajnalban ismét újra kezdődött. Ezeken az utcákon köröskörül számos halott és sebesült feküdt. – Végre átadták a Fegyvertárat. Gárdisták vonultak be és a nép az általánosan elrendelt népi felfegyverkezés következtében, vitte onnan a fegyvereket. A katonaság a Schwarzenberg-féle kertben összpontosult és a környező elővárosokban táborozott le.

Az országgyűlés folyamatosan nyilatkozott, Bécs biztonságát szavatolta, az országgyűlés és a trón sérthetetlenségét éppúgy, mint a Monarchia jólétének védelmét és oltalmát. A császár erős katonai fedezettel elhagyta Bécset, mely fölött egyre több viharfelhő gyűlt össze, minden oldalról katonaság zárta körül, egy mindenfelől szorongattatott, megszállt várost mutatott. Windisch-Grätz herceg többszöri felszólítása, hogy adják meg magukat, eredmény nélkül maradt. Bécsnek el kellett viselnie egy ostromot, amely sokmillió kárt okozott. Így ért véget Bécs részére az oly végzetes október, 1848-ban. Bár lenne ez magvetése egy egészséges, erős Ausztriának és a kereskedelem és ipar számára örvendetes jövőnek!⁴²”

A dicsőséges tavaszi hadjárat a vert császári sereg oldaláról, mégpedig Sopronból:

1849. április 27.⁴³ A fővezérség Székesfehérvárról ide, Sopronba helyeztetett át, a keleti vidékek nagy zavargásai miatt. A magyarok egyre jobban nyomultak fel a mi vidékünkre. Úgy lehet, hogy egyre nagyobb a bizonytalanság. Egyházi és világi uraságoknak el kellett onnan menekülniük és Ausztriába települni. Még itt Sopronban is a májusi vásárt nem lehetett megtartani. Jött föl keletről⁴⁴ [unten!] sok-sok tiszt számos ezredtől, még tábornokok is voltak közöttük itt, rendetlen összevisszaságban, még több mint negyven szekér sebesültekkel és betegekkel, sok ló kocsival, mindenféle ezredtől és hoztak magukkal rengeteg felszerelést. Ezek az Anger-réten [Schlipper Anger] táboroztak le, néhány napig itt maradtak, aztán április

alkotmány életbe lépése után hadügyminiszter lett. Titokban támogatta a törvényes magyar kormány ellen induló Jellachichot pénzzel és felszereléssel és ezt a parlamentben letagadta. Leveli a magyar népfelkelők kezére kerültek, majd a magyar kormányhoz, onnan Bécsbe. Az óriási népi felháborodás miatt le kellett mondania, de elmenekülni a radikálisok elől nem tudott. Elterjedt nézet szerint magyar pénzzel vesztegettek meg felkelőket. Ez egyik vádpontja volt Batthyány Lajos perének. Az aradi 13 kivégzésének is azért volt okt. 6. a dátuma.

⁴¹ Zeughaus= fegyver-/hadszertár, arzenál. Ezt a bécsit Unterer Arsenalnak is hívták. Az I. ker. Seilerstätte 22. számon volt, nagyobb fegyverek öntésére is szolgált. 1714–1723. újjáépítették, 1805. megnagyobbították. Friedrich von Leber: Wien's kaiserliches Zeughaus: Zum ersten Male aus historisch-kritischem Gesichtspunkte betrachtet [...] Leipzig 1846. (Teil I: Digitalisat.)

⁴² [A 212. múzeumi oldal utáni számozatlan múzeumi o.]

⁴³ [A 214. múzeumi o.]

⁴⁴ A fertőbozi Krizanitsch krónika szerint legalábbis a Fertő partján lakók unten-ként értelmezték a kelet felől érkező akármít.

26-ára Bécs felé elmasíroztak. A császár Ollmützből visszahívta a vezénylő marsallt, Windisch-Grätzet. Welden tábornagyot pedig, aki eddig Bécsben katonai és polgári kormányzó volt, Magyarországra küldték mint főparancsnokot, Windisch-Grätz helyére.

Május 6-án⁴⁵ ismét jöttek császári vadászok és egy csapat dragonyos 3 ágyúval a keleti vidékekről. És a Kuruc-dombon táboroztak le, a Schönherr Malomnál. Éppen ezen a napon élénk szóbeszéd kerekedett arról, hogy a magyarok már Kapuvár fölött nyomulnak előre. A császáriak aggodalmaskodtak, de nem történt semmi. A fővezérség alighogy megérkezett, máris ment Laxenburgba, ám összesen csak egyetlenegy napig maradtak ott, aztán magasabb parancsra megint visszatelepültek ide Sopronba. A vadászok megerősítésére néhány nap múlva 6 ágyúval pár zászlóalj ulánus és gránátos érkezett és mind megint kelet felé távozott.

Május 19-én a marhahús mégis 24 krajcár o. é., mert sok, nagyon sok császári katonaság jön és masíroz el. Az oroszok a mi császárunk megsegítésére jöttek és a császáriakkal együtt harcoltak. Június 7-én, Úrnapján, sőt a rá következő vasárnap is elmaradt a körmenet a folytonos átvonulások miatt. A császáriak Pozsonyból jöttek és keletre, Nicola [Fertőszentmiklós?] felé mentek.

Június 10-én és a rá következő vasárnap megint visszajött a katonaság. Mentek Gschießre [Sércre], ahonnan korábban eljöttek. Az elszállásolások gyötrően nagyszámúak, június 7-től 10-ig sok házba ötvenen hatvanan voltak bekvártélyozva. Még a katolikus papság házai is, a kolostorok, a templomok, a konvent tele volt katonákkal. Az evangélikus lelkészeket megkímélték, mert átvette tőlük a Konvent a szállásadás kötelezettségét. Sok ágyú és felszerelést szállító kocsik táborozott a Pócsi kapu előtt, a marhavásártéren is. Szerencsénkre az osztrákok és az oroszok⁴⁶ hozták magukkal a húst és volt saját mészárosuk, különben a marhahús fontjáért akár 1 forintot is fizethettünk volna, ha egyáltalán kaptunk volna.

Ismét egy idézet, jó néhány évvel későbből, amely azt bizonyítja, hogy Johann Karl nem másolt, hanem „saját anyagból” dolgozott. Viszont nem lehetetlen, hogy a többes szám azt jelzi: szemtanúk kopogtattak be hozzá és diktálták neki friss élményeiket, amikhez aztán hozzátette a szakszerű magyarázatokat és később a kapuvári fejleményeket:

„1861. december 5.⁴⁷ Éppen akkor, amikor ezt leírtuk, részesültünk abban a még biztosan teljesen idegen színjátékban, hogy itt, Sopronban, a külvárosban, az utcákon, az úgynevezett Hosszúsonon egy gőzhajtotta járművet a város közepén, a megszokott

⁴⁵ [A 214. múzeumi o. folyt. számozatlan o.]

⁴⁶ Nem tévedés. Orosz csapatok már jóval előbb, még a napóleoni háborúk idején is segítették az osztrák seregeket.

⁴⁷ [A 286. múzeumi o. utáni számozatlan o.]

útburkolaton, az ablakaink előtt lássunk haladni. – Ez ugyanis egy angol gőzeke lokomobilja, Kitson & Hewitson leedszi gyárából⁴⁸, Angliából jött elő. Egy Flower⁴⁹ szabadalma szerinti eke, ugyanaz, amelynek teljesítményéről a schwechati és Kittsee-i kísérleteknél beszámoltak a hírek. A kapuvári uradalom bérlője, Schullhof úr vásárolta. És éppen most szállítják a nevezett helyre. Tegnap vasúton érkezett ide. Az a baleset érte ezt a masinát, hogy a rakodóhíd a súlya alatt beszakadt és az egész tegnapi délután és mai délelőtt ráment a kiszabadítására. Ennek a masinának a kerekei 16 coll szélesek és egy különleges szerkezet segítségével könnyen kormányozhatók. Amikor a masina dolgozik, akkor a helyzete változatlan, de azt időnként meg kell változtatnia, amikor az eke egy bizonyos szélességű földdarabot bejár és egy ezzel párhuzamos újon kell folytatnia munkáját. Ezért a lokomotív úgy kell berendezni, hogy göröngyös szántóföldön is meg tudjon fordulni, mint egy lokomotív a vassíneken. És a gőzeke lokomobilja így haladt aztán ki a Pócsi-kapun, egyenest Kapuvárra, ahova megérkezett. A véletlen úgy akarta és úgy jött össze, hogy a gőzeke megjelenésekor tűzvész ütött ki, az ottani patikus enyvfőzőhelyén, amit máris bizottságilag megállapítottak. – Mégis igaz, hogy néhány nekikeseredett paraszt, feltételezve, hogy a masina volt az oka a tűznek, nekiesett a gépésznek és szétrombolta volna a masinát, ha egy cs. kir. vadász-szakasz, amely éppen Kapuvárott tartózkodott, közbe nem veti magát. Mire a lokomotív tizenkét pár ökörral bevontatták a várba.” [...]

1863. június 28-án és 29-én rendezték meg Sopronban az ország első dalosünnepélyét.⁵⁰ Erről részletes beszámolót olvashatunk Schuster írásai között. Feltehető, hogy valamilyen címen ő is részt vett az akkori rendezvényeken. A második napról készített tudósításból idézek: „... A második reggelen már a korai órákban ébresztette fel a fáradt alvókat a vadászszázalaj zenekara. Arról volt szó, hogy a Széchenyi téren lesz a találkozó, onnan a kirándulásra egyesülten haladnának a Nándor-magaslatra és a bánfalvi gesztenyés dombon át a Warisch-hegyre és a nagy köfjétfőhöz.

Valóban találkozott idegen és helybeli nagy tömegben, 6 és 7 között a megjelölt helyen. És az impozáns menet elindult. Aki előbb a nyílt helyen, mint a Neuhof és a Nándor-magaslat között és aztán a Warisch-magaslaton a seregnyi zarándokon végignézett, azt kellett

⁴⁸ Kitson James és Hewitson William szövetkezéséből lett a Kitson and Hewitson mozdonyépítő (nem csak) leedszi vállalkozás, 1858-tól ezen a néven. Hewitson 1863-ban meghalt, attól kezdve Kitson and Company. (Internet.)

⁴⁹ John Flower 1850-től kezdett mezőgazdasági gépekkel foglalkozni, 1857-től Bécsben indult egy leányvállalata. (Internet.)

⁵⁰ Lásd Országos Centenáris Dalos találkozó Sopron 1863–1963. Műsorfüzet. Soproni Ünnepi Hetek 1963. Benne Csatai Endre: A soproni dalos kultúra múltja. A 9–10. o.-n a Schuster-idézetnek megfelelő leírás. Szerinte az elnevezés a következő évben történt, amikor emlékkövet is avattak, „...a hegynek azt a részét Dalárhegynek nevezték el, miből ma már a jobb hangzású Dalos-hegy lett.”

gondolnia, hogy egész Sopron és még többen talpon voltak. Az első pihenőpont a Bánfalvától balra fekvő dombon volt található, ahol körülbelül egy óra hosszat tartózkodtak, frissítőket vettek magukhoz és felváltva hol az egyik, hol a másik egylet adott elő vidám dalokat.

Már küldte alá legtüzesebb nyilait a magasra emelkedő nappali égitest, és még jókora távolságot kellett maguk mögött hagyni a részben árnyék nélküli, meredek útszakaszból. Mégis az előre húzódott cigányzenekar hangjai mellett és élénk beszélgetéssel sikerült észrevétlenül elérni a valóban afrikai nyári hőségben kb. délelőtt 11 órakor a hegy legmagasabb pontját. Itt történt, ahol Király professzor rövid bevezetőben azt a bejelentést tette, hogy a hegy ezen túl, a Soproni Dalosünnep örök emlékezetére, a „Dalár-hegy” nevet viselje. Örömrivalgás és lelkesültség, A hegy keresztelőjének helyszíne nyílt, a perzselő napsugaraknak túlságosan kitett hely volt. Leereszkedtek a nagy kőfejtőhöz, ahol a fák lombosátrának védelmében Gambrinus és Bacchus finomságokkal szolgáltak. Itt lehetett méltatni az ünnep jelentőségét Kolbenheyer költői köszöntésével, amit élőszóban adott elő és kinyomtatva osztott szét, s a legbarátságosabb fogadtatásban részesült. A serlegek csengtek, a dalosok daloltak.

Vidám, ünnepélyes pillanat? Ámde ez is gyorsan elillant és a már régen túlhaladott ebédidő figyelmeztetett arra, hogy lassan el kell indulni lefelé. Fellazulva, kis csoportokban a magasból a völgybe. És nemsokára a Neuhofo-kert sűrű árnyas útjai vették körül a kimerült és éhes vándorokat. Itt fogyasztották el az 1-es szalonban az ebédet, ahol nem hiányoztak a különböző tóosztok sem”. –⁵¹

A kiegyezés-közele évek eseménye a Fertővel kapcsolatos:

„Az 1865. évben⁵² annyira kiszáradt a tó, hogy csak itt-ott lehetett látni pocsolyákat, mert a tó már évek óta apadóban volt, a 8 száraz év következtében. 1865 október elsején azzal ajándékozta meg magát nagyszámú természetbarát, körülbelül 500 személy, hogy Sopronból mélyen a tóba száraz lábbal egy óra hosszat a Segenshüttehez⁵³ begyalogoljon, hogy a maga nemében egyedülálló ünnepséget tartson. Miután már néhány nappal előbb egy nemzetiszín zászlót odaillő felirattal: »a tó-expedíció« az 1865 október elsejei gyülekező-helyen egy feldíszített hosszú rudra tűztek ki a tó száraz medrébe, a zarándoklat délután 2 órakor elkezdődött. Az úgynevezett Segens-Hütte elől mentek egy órát jó be a tóba, a megjelölt helyig, a teljesen kiszáradt tó kellős közepéig, amely tó 8 négyzetmérföldnél nagyobb területet foglal magába, a kiszáradás emlékünnepét megülni. A szél tüstént üzte-hajtotta a

⁵¹ [A 361. múzeumi o. utáni számozatlan folyt.]

⁵² [A 384. múzeumi o. utáni számozatlan o.]

⁵³ Segenshütte németföldön ma is használatos elnevezése a hegyvidéki menedékházaknak. Lásd az internetes hirdetések.

*toronymagas szódaoszlopokat az ünnepélyes összejövetel dicsőítésére az egekbe felkavarva. Amilyen messze a szem ellátott, nem látott semmi mást, mint fehéren csillogó lapályt. A szóda mint halotti lepel terült el, lefedve a föld alatt titokzatos terjedelemben feltehetően működő termékenységet. A talaj legszabálytalanabb hasadécai helyyel-közzel kis terecskéket képeztek, amelyeket a kristályos szóda leggyönyörűbb virágformációi borítottak be, s amelyeken a túlsó part minden veszély nélkül három óra alatt elérhető. Aztán, amikor a társaság tagjai mindezekkel a csodálatosságokkal beteltek már, s a száraz tómederben a csodákat mind látták, estefelé vidáman tértek haza Sopronba.*⁵⁴

Ezt pedig nem lehet kihagyni (szintén a Fertőről szól benne):

[...] „most, 1866-ban történt egy kuriózum, egyedülálló a maga nemében, még a kiszáradt tómederben lezajlott 1865. szeptember 29-i gyalogtúrán is túltesz: 1866. november 6-án tengeri csata zajlott le. Bár egyetlenegy páncélos fregatt és ágyúnaszád sem fűródott a fenékbe, és egyetlenegy csatahajó, vagy sorhajó sem repült a levegőbe, azért mégis csak tengeri ütközet volt – száraz földbirtokon, – viszály volt az enyém és a tied felett, Oka és Ruszt, a két szomszédos község között, a learatott csarabért és Sanddistelért (Moltke). Amit az előbbi alomnak vágott le, s amire az utóbbi egy bizonyos vitás ponttól vagy területtől kezdve igényt tartott. Mialatt Oka védőszentjének, Szent Lénártnak a napján; november 6-án kocsira rakták és el akarták szállítani – ők már kivonultak lóval-ökörrrel és kocsival – számosan jöttek Rusztról felfegyverkezve hosszú nád- és szénavillákkal (vasalt hegyekkel) védelmi és dacból, néhányan fegyverrel. Amikor dél körül Okán az ellenpártiak értesültek a támadásról, tömegesen siettek ők is botokkal felfegyverkezve a vitás földdarabra. Az elkeseredett ellenfelek egymással szemben álltak egyre fokozódó felindulással, eldurantak az első lövések a ruszti urak felől és néhány okai ember súlyosan vagy könnyebben megsérült, elszabadult a vihar, az okaiak harcoltak mint az orosz lánfőkák, kiverték a rusztiakat a földekről, vagyis a tóról, akik kocsit, fegyvert, igavonó ökröt hátrahagyva kiűritették a csatateret és vad futásban hazarohantak. Ezalatt az okaiak a győzelmi trófeákkal: kocsival, ökörrrel, zsákmányolt fegyverekkel és sebesültjeikkel győzelmi menetben hazaindultak a falujukba. – Ez a rendezavarás azóta már bírói útra terelődött.”

Ennyi talán elég is annak jelzésére, hogy lehet ezt a kéziratot, vagy legalábbis a naplószerű részét forrásként használni.

⁵⁴ Felsorolja a legújában kötetnyivé szaporodott leírásokat, mondákat a Fertőről, Hany Istókról stb.

Véleményem szerint a „Feljegyzések Sopron múltjáról” nem kész krónika. Összeállítója öregkorára szánta magának azt a feladatot, hogy a begyűjtött anyagból olyan művet fogalmazzon meg, amelyet akkor már, éppen Gamaufnál, többet is láthatott. Erre a sűrű kiegészítések a margókon keresztül, hosszában (nem is mindig a saját csúnya írásával) éppúgy érvek, mint az, hogy az első két tucat fólió összevisszaságát megelőzi a legkésőbbi dátumozott bejegyzés, az 1867 júliusából származó hivatalos közlemény lemásolása a Fertő méreteivel.

A Schuster család adatainak kutatásával sem Juhászné Hajdu Helga⁵⁵, sem Csatkai Endre,⁵⁶ sem Pukánszky Béla – a három eddigi imertető – nem foglalkozott, ezért egyikük sem adhatott biztos választ arra a kérdésre, mikor fejezte be feljegyzéseit Johann Karl. A városi közgyűlésen 1868. január 8-án még alighanem a jelenlévők között (név szerint mindenestre) sorolták fel, de 1868. április 1-jén már csak a fia nevét írhatja be a jegyző.⁵⁷ A végső választ az evangélikus anyakönyv adja meg: Johann Karl Schuster 1868. február 5-én meghalt.

Krónika? Vagy csak feljegyzések? A számomra lefényképezett, s 7 db CD-re terjedő anyag eddigi tanulmányozása arra a következtetésre készítet, hogy Johann Karl Schuster előbb néhány iratot különösebb megfontolás nélkül begyűjtött, majd Gamauf példájára vagy tanácsára nekilátott a keze ügyébe került krónikák kompilálásának, végül – és szerencsére nagyobb részt – saját korának eseményeit kezdte megörökíteni. A nem éppen szoros időrend, s az utólagos betoldások jelzik, hogy még ezt a naplóhoz közelítő harmadik részt sem krónikának szánta, csak előkészületnek. Megállapításom megerősítésére szolgálhat, a többi soproni krónikaíró gyakorlatával ellentétben az, hogy fólió méretű papírjait nem látta el oldalszámozással. A kézirat jelenleg olvasható fólió számai a Magyar Nemzeti Múzeum kéziratárának illetékesétől származnak (a kézirat csak később jutott az OSZK-ba), és pecsételő gép segítségével kerültek a lapok élőfejének jobbszélére. Már ha kerültek. Vannak

⁵⁵ Juhászné Hajdu Helga i. m. szerint 1867-ig írta.

⁵⁶ Csatkai Endre: Egy ismeretlen soproni krónika a Nemzeti Múzeum könyvtárában. Sopronvármegye 1923. november 11. „Az abszolútizmus végével, 1866-tal viszont Schuster leteszi a tollat” – írja.

⁵⁷ Sajnos – mint annyi más helyen – a jegyzőkönyvekben sem közlik, hogy az idősebbről vagy az ifjabbról van-e szó. Az anyakönyvi bejegyzésre támaszkodva és a család egyéb adatainak ismeretében viszont egyértelmű, hogy a további közgyűlési jegyzőkönyvekben található Schuster Károly csakis Karl Theodor lehet. 1869-ben fontos szerep jutott neki a házszámok megállapításában és a közterek elnevezésében. Nem bízták volna meg vele, ha akkor hirtelenében került volna elő az ismeretlenségből. Még további kutatást igényel, hogy mikor ültetett a képviselők közé. Végső soron az sem lehetetlen, hogy a kiegyezés után csak őt választották be. 1847-ből egyelőre csak Házi Jenőnek a polgárokról szóló könyvében található hivatkozása áll rendelkezésre. Schuster feljegyzéseiben is csak erre az 1847-es képviselő testületi tagágra történik célzás, egy bő évtized utáni nosztalgizáló összejövétel kapcsán.

ugyanis szám nélküli kisebb méretű lapok, mondhatnám cédulák, üres vagy éppen nem üres hátlappal, viszont a beragasztott fényképeknek külön számuk van. Vannak továbbá nyomtatványok is. Valamivel kisebb méretben, a kézírásos fóliók szerint következő, ráütött oldalszámmal. És persze a legnagyobb nehézség, a csúnya gót betűs írás. Kevés az olyan kutató, aki megfejtésére vállalkozna. Pedig érdemes. Ezt talán a fordításomban közölt szemelvények is igazolják.